

**Predikanten
van de
Engels Gereformeerde gemeente Leiden
1609-1805**

Piet de Baar

Leiden 2016

Woord vooraf

Naar het voorbeeld van de Waals gereformeerde gemeente (de Église wallonne), waar de voertaal Frans was, maar verder geen theologisch verschil met de Nederduits gereformeerde gemeente Leiden bestond, wilden ook de Engelstalige inwoners van Leiden (en naaste omgeving) graag dat er diensten gehouden zouden worden in het Engels. Dit waren voornamelijk presbyterianen, personen die zich afgekeerd hadden van de Anglicaanse Kerk (ook wel Episcopal Church of hoe anders ook genaamd). Tot deze groep behoorden veel Engelse en Schotse militairen, die in dienst van de Republiek gelegerd waren in Leiden en omgeving. Aanvankelijk werden er wat diensten in noodruimten en vanaf 1607 in de kapel van het Catharinagasthuis (thans Waalse kerk aan de Breestraat) gehouden door de predikant van Oegstgeest, Jonas Valmaer, en de Leidse predikanten Franciscus Gomarus en Daniel Castellanus. In 1609 kwam er een actie voor een eigen gemeente op gang, mogelijk ingefluisterd door de Engelse gezant Winwood om de groep orthodoxe Calvinisten onder leiding van ds. John Robinson dwars te zitten. Deze groep wenste in 1609 van Amsterdam naar Leiden te komen, maar de gezant wilde hen op alle mogelijke manieren dwarsbomen. Nadat het stadsbestuur toestemming tot vestiging in Leiden verleend had, gelukkig in dusdanig algemene bewoordingen dat daar geen speld tussen te krijgen viel, moest het zich hierover verantwoorden. Daarvoor koos het de weg via de officiële instantie die in Holland over de buitenlandse politiek ging, raadspensionaris Johan van Oldenbarnevelt. Deze schijnt erin geslaagd te zijn om de Engelse gezant enigszins te kalmeren. Het feit dat juist in 1609 de Engelssprekende inwoners van Leiden het stadsbestuur verzochten om een eigen gereformeerde gemeente te mogen oprichten en uit de door de stad beheerde kassen, waaruit de Nederduitse en Waalse predikanten hun salaris en andere kosten betaald kregen, ook het salaris van de Engels gereformeerde predikant te mogen krijgen, doet toch wel achterdochtig worden. Mogelijk tegen de zin van het stadsbestuur, maar om het ongenoegen van de Engelse gezant niet nog verder te prikkelen, werd daarmee ingestemd.

Over deze materie is, vanwege de relatie met de Pilgrim Fathers, al eerder uitvoerig gepubliceerd. Een korte geschiedenis van de Leidse Engels gereformeerde gemeente is gegeven door William Steven, *The history of the Scottish Church, Rotterdam*, p. 312-315, en op enkele aspecten is ingegaan door F.W. Huisman in *Engelsen en Schotten in Leiden. Begraven in de Engelse Kerk en de gedenkstenen van de Tweede Graaf van Loudoun en Alexander Stuart* uit 1980. Zo verhaalt hij over de grafzerk die nu nog te zien is buiten tegen het koor van de Begijnhofkapel (thans gebouw van het College van Bestuur van de Universiteit) van James Campbell, sedert 1662 2nd Earl of Loudoun, (her)ontdekt in 1970 en daar neergelegd in 1976. Deze kapel was sedert 1644 voor een deel onderkomen van de Engelse kerk, die daarvoor in de (in 1887 gesloopte) kapel van het Jeruzalemshofje gevestigd was en vóór 1622 in de kapel van het Catharinagasthuis, thans de Église Wallonne.

De Engels gereformeerde gemeente was, ondanks het hebben van een kerkenraad en diaconie, doorgaans maar klein. Zelfs de toestroom van veel Engelse en Schotse studenten, met name in de tijd dat Boerhaave als hoogleraar tal van Britse studenten in de geneeskunde trok, was maar van tijdelijke aard. Op 20 augustus 1761 besloot het stadsbestuur dan ook om geen nieuwe predikant meer te benoemen als ds. Mitchell zou wegvallen en dan de gemeente te mortificeren. Daar heeft het wel héél lang op moeten wachten! Een aanleiding was de weigering van ds. Mitchell om de eed van afkeer van het erfstadhouderschap af te leggen, waarna hij op 14 juli 1796 werd afgezet, hetgeen praktisch het einde van de gemeente betekende. Maar op 12 sept. 1801 werd hij hersteld in zijn functie en inkomen. Wegens hoge ouderdom ging hij in 1805 met emeritaat, waarna zijn kerk gesloten werd en de

gemeente ophield te bestaan; de weinige lidmaten gingen toen over naar de Nederduits Gereformeerde Gemeente.

In dit document vindt u de lijst van predikanten van de Engels gereformeerde gemeente, met van sommigen niet veel informatie, onder meer doordat de naam in Engeland heel veel voorkomt. Voor aanvulling van de gegevens zullen wij zeer dankbaar zijn.

1609 **Robert Dury (Duraeus)**, geb. ca. 1555, Schots (dus Calvinistisch) predikant te Anstruther (Fife), nam in 1605 deel aan een de regering onwelgevallige bijeenkomst te Aberdeen, gevangengezet en verbannen in 1606, beroepen te Leiden 1609, intree 8 mrt 1610, geïmmatriculeerd als lidmaat van de universiteit Leiden 27 apr. 1610, overleden Leiden, begr. Pieterskerk 16 sept. 1616. Hij was gehuwd en had bij zijn dood meerderjarige of bijna volwassen zonen.

1616 **John Blancquius (Johannes Blancx)**, geb. Londen ca. 1567, nam de diensten waar in 1616, lidmaat van de universiteit Leiden 24 juni 1617, vertrok tijdens de beroepingsprocedure in 1617 plotseling naar Engeland.

1617 **Hugh Goodyear**, zn. van Thomas Goodyear en Ellen Proudlove, ged. Manchester (Lancashire) 28 mei 1588, studeerde theologie te Cambridge 1608-1616, geïmmatriculeerd Leiden 14 jan. 1617, nam eerst de diensten waar, deed intree op 16 nov. 1617, overl. Leiden 6 nov., begr. Pieterskerk 11 nov. 1661, tr. 1^e Haarlem 11 juni 1627 Sara van Wassenberch, geb. Rees (D.), overl. Leiden 31 okt., begr. Pieterskerk 3 nov. 1642, dr. van Jan van Wassenberch; tr. 2^e Dordrecht 12 mei 1648 Cornelia Schoor, geb. Dordrecht, overl. Leiden, begr. Pieterskerk 19 nov. 1653, dr. van Aert (Jansz.?) Schoor.

1663 **Matthew Newcomen**, geb. Colchester ca. 1610, overl. Leiden 19, begr. Pieterskerk 13-19 aug. 1669 (dus daar is een probleem mee: wellicht klopt de overlijdensdatum niet. Hij werd begraven in een huurgraf op het Choor van die kerk nr. 18, volgens het begraafbriefje van de week van 11-17 augustus 1669. Volgens diverse Engelse bronnen zou hij op 1 september 1669 overleden zijn). Studeerde aan St. John's College te Cambridge, M.A. in 1633, lecturer te Dedhem (Essex) 1636, ontslagen in 1662 i.v.m. de Act of Uniformity, daarna naar Leiden.

1670 **Edward Richardson**, geb. te York, doctor in zowel de theologie als de medicijnen, tr. Susanna N. Predikant te Delft 1643-1645, te Haarlem 1665-1670, daarna Leiden. Lidmaat van de universiteit 23 febr. 1671. Ontslagen op zijn verzoek 1674. Op 22 november 1675 kreeg hij een tractement voor zeven maanden, waarvan hij nog vierhonderd gulden aan de Engelse Diaconie moest aflossen.

1675 **Henry Hickman**, zn. van Richard Hickman en Rose N., geb. Stourbridge 1629, overl. Leiden, begr. Pieterskerk 1-8 sept. 1691, tr. Ilchester(?) nov. 1667 Joanna Strode, overl. Leiden, begr. Pieterskerk 8-15 mrt 1692. M.A. te Oxford 1650, te Cambridge 1651, predikant te Brackley 1653, te Oxford (St. Aldate's) 1657, ontslagen 1660, lidmaat van de universiteit Leiden 13 juli 1663. Huisleraar in Barrington, schoolhouder te Dusthorp 1673-1674, predikant te Leiden 1675; opnieuw lidmaat van de universiteit 18 april 1675.

1688 **William Carstares (Carstaires)**, zn. van ds. John Carstares, geb. Cathcart bij Glasgow 11 dec. 1649, overl. Edinburgh 28 dec. 1715, begr. Greyfriars Kirkyard, tr. 6 juni 1682 Elizabeth Kekewich, geb. Trehawk (Cornwall), overl. 1724, dr. van Peter Kekewich. Studeerde te Edinburgh en Utrecht, als spion voor stadhouder Willem III gearresteerd sept. 1674, vrijgelaten augustus 1679, predikant te Theobalds (Hertfordshire) 1681, in Nederland in 1682, gearresteerd in Kent juli 1683, vrijgelaten december 1684, in Nederland 1685, hofprediker van stadhouder Willem III, nam ook de dienst te Leiden waar (als tweede predikant), lidmaat van de universiteit 21 okt. 1686, vertrok met Willem III in 1688 naar Torbay en was koninklijk hofprediker voor Schotland te Edinburgh, doceerde ook aan de universiteit aldaar, predikant van Greyfriars Kirk en later van St. Giles.

1692 **Robert Fleming**, zn. van ds. Robert Fleming sr. (o.m. Schots predikant te Rotterdam 1677-1694), wellicht geb. Cambuslang bij Glasgow ca. 1662, studeerde te Leiden en Utrecht, geëxamineerd te Rotterdam 9 feb. 1688, verbleef in Engeland 1688-1692, toen beroepen te Leiden. Lidmaat van de universiteit 20 aug. 1692. Vertrok naar Rotterdam (Schotse kerk) 1695, naar Londen 19 aug. 1698. Overl. Londen 21 mei 1716, nalatende een weduwe en meerdere kinderen.

1696 **John Milling**, geb. in Engeland ca. 1673, legerpredikant, beroepen te Leiden 1696, geïmmatriculeerd aan de Leidse universiteit 16 okt. 1696, vertrok 1702 naar Dublin, Capel Street congregation. Kennelijk heeft hij daar niet lang gestaan, want in 1705 publiceerde F. Iredell *A Funeral Sermon Preach'd to the Congregation of Capel-Street. On the occasion of the Death of the Reverend Mr John Milling*.

1702 **Robbert Milling**, geb. in Ierland ca. 1680, proponent, lidmaat van de universiteit Leiden op 20 okt. 1698 en 7 augustus 1706, vertrok naar Den Haag 1716. Stond daar tot 1747; zijn opvolger Archibald Maclaine was een oomzeggertje. Overl. Den Haag op of kort voor 19 aug. 1749.

1716 **Thomas Gowan**, zoon van een Ulster presbyterian predikant, geb. (Noord-)Ierland ca. 1687. Vanaf 29 maart 1706 predikant te Drumbo in Ierland, kwam van daar in 1716 naar Leiden, lidmaat van de universiteit 5 mrt 1717, reisde in augustus 1731 naar Engeland, kreeg wegens ziekten assistentie in 1753, overl. Leiden, begr. Engelse kerk 8-15 april 1758; ongehuwd.

1753 **William Mitchell MA**, zn. van ds. James Mitchell (predikant te Aberdeen), geb. Aberdeen(?) ca. 1727, overl. Leiden 15 sept., begr. Engelse kerk 19 sept. 1807, tr. Rotterdam Schotse Kerk(?) ca. 1754 Jeannet Michie, geb. ca. 1738(?), overl. Leiden 18, begr. Engelse kerk 22 mei 1810. Als schoolmeester verbonden aan de Schotse school te Rotterdam rond 1750, proponent, beroepen 1753. Ontslagen om politieke redenen 14 juli 1796, gerehabiliteerd 12 sep. 1801, deed weer intree 4 okt. 1801, met emeritaat 1805.